

Verksamhetsberättelse för Tullstorpsån Ekonomisk förening år 2019

Beddinge ängar "Lite grann från ovan"

Bakgrund

Tullstorpsåprojektet har blivit ett omfattande och välkänt vattenvårdsprojekt av nationellt och internationellt intresse. Den övergripande målsättningen med projektet är att minska övergödningen till Östersjön och medverka till en god havsmiljö. Särskilt uppmärksammas att det är markägarna själva som driver Projektet. Likaså är helhetsgreppet om det 6 300 ha stora avrinningsområdet en avgörande förutsättning för projektplanens genomförande.

"Tullstorpsåmetoden" ger nu ringar på vattnet, det markägaredrivna Tullstorpsåprojektet är ett bra exempel.

Efter att åtgärderna på Beddinge Ängar slutförts sommaren 2019 så har hittills 39 våtmarker och 10 km av ån restaurerats inom Tullstorpsåprojektet sedan projektstarten 2009. Totalt har 169 hektar våtmarksytor skapats inom avrinningsområdet. Under 2020 räknar vi med att ytterligare våtmarker tillkommer samtidigt skall en 5 km lång sträcka av ån mellan Jordberga och Sörby åtgärdas med bland annat kantavplaning, till stor del i form av terrassliknande tvåstegsdiken. Projektets övergripande projektmål om 200 hektar våtmarksareal är nu inom räckhåll!

Tullstorpsåprojektet har redan halverat mängden fosfor som transporteras ut i Östersjön och vi väntar oss nå samma resultat för kväve om 5-10 år när de vidtagna åtgärderna får full effekt.

Samtidigt breddar verksamheten ut med den nya projektdelen Tullstorpsån 2.0 vilken ämnar ta ett helhetsgrepp i landskapets och jordbrukets vattenhantering i syfte att anpassa det till rådande klimatförändringar. Multifunktionella våtmarker och recirkulerande bevattning är något av det projektledaren Christoffer Bonthron planerar för.

Föreningen skall också låta göra en omfattande vetenskaplig halvtidsutvärdering av Tullstorpsåprojektet vilken avser att utvärdera, verifiera, analysera och om möjligt förbättra arbetsmetoden. Markägarnas engagemang i projektet och speciellt vilka drivkrafter som kan konstateras är något som många kan vara intresserade av.

Tullstorpsåprojektet 10 år! 2009-2019

Ny (gammal) projektadministration

Efter att hösten 2016 ha gått i pension medverkar Johnny Carlsson på begränsad deltid åter i Projektet, nu som "senior projektledare" och rådgivare till projektledare Christoffer Bonthron. Carlsson som är anställd i TEF är även projektledare för Ståstorpsåprojektet som drivs genom Ståstorpsån Ekonomisk förening (SEF) vilka köper hans tjänster av TEF.

Förvaltningsteam Tullstorpsån

När aktiviteterna längs med Grönbybäcken nu tar fart utökas skötselgruppen och byter namn till "Förvaltningsteam Tullstorpsån" under ledning av Claes-Eric Claesson. Representant för "Ettapp 1 Södra delen" är Bertil Sånesson, representant för "Ettapp 2 Norra delen" är Kalle Fazer.

Planen är att förvaltningsteamet skall ta ett helhetsgrepp för att samordna skötseln av ån såväl som våtmarkerna utifrån Tullstorpsåprojektets policy och upprättad skötselplan. Denna grupp tillförs medel att ta initiativ till att stödja de enskilda markägarna så att länsstyrelsens skötselkrav uppfylls samt att våtmarkerna är funktionsdugliga.

Skötselåtgärder 2019

- Sedimentfällan uppströms Beddinge ängar samt den på visningssträckan har rensats.
- Stora delar av visningssträckan putsades i början av juli.
- Efter krav från länsstyrelsen att bekämpa växten Parkslide på visningssträckan har ett stort område mitt på den östra sida inhägnats så att ett 40-tal av Mats Sjöslätts Boergetter ihärdigt kunnat beta ner den besvärliga växten som annars har förmågan att sprida sig och tränga ut andra arter.
- Efter samråd med en erfaren trädgallrare har en lätt trädgallring påbörjats inom visningssträckans trädzon. En senare utvärdering av vidtagna åtgärder visande positivt resultat blir vägledande för framtida skötsel av träden längs med ån.
- Ån rensades på sträckan genom Beddinge ängar och ner mot Ängarödsbron. Samtidigt rensade Grönbybäckens dikningsföretag den norra delen av ån.
- Ett stort antal ekstolpar har köpts in för att märka ut "vattendragsområdet" från Jordberga till Skateholm som TEF efter avtalen med markägarna 2015 förvaltar "för all framtid". Bidrag till skötseln av det ca 23 hektar stora våtmarksområdet utgår årligen med ca 90 000 kr.

Sedimentfällan på visningssträckan rensades 2019.

Tullstorpsåprojektet 10 år! 2009-2019

Förlängd projekttid

Det första åtgärden som vidtogs under sommaren var att söka förlängning av LOVA-projektet "Samarbete för en bättre havsmiljö – Tullstorpsån och Ståstorpsån" som skulle ha slutredovisats i oktober 2019. Länsstyrelsen beviljade förlängning med 1 år, därmed fanns det möjlighet att driva projektet vidare utan avbrott i avvaktan på ny medelstildelning.

Ny LOVA-ansökan och medfinansiering

En gemensam, mycket omfattande LOVA-ansökan (statliga medel för lokala vattenvårdsprojekt) för Tullstorpsåprojektets fas 5, Tullstorpsån 2.0 och Utvärdering av projektet sammanställdes under hösten. Medfinansierare är bland annat WWF, Region Skåne och Södra Östersjöns Vattenmyndighet. Medel till entreprenad till 5 km tvåstegsdiken längs den norra å-delen "Grönbybäcken" kommer från landsbygdsprogrammet som finansieras av Sverige och den europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Flera andra aktörer väntas och bidra till verksamheten.

Beddinge ängar

LT Entreprenad kunde under sommaren slutföra restaureringen av Beddinge ängar med entreprenaden på den norra delen som genomfördes under bra arbetsförhållanden.

I november 2019 började vattennivån stiga i ån och vidare in i de olika tillrinningsdikena för att sedan komma till dämmena och därifrån ut i fördelningsrännorna för att till slut översila ängarna!

Vi som är engagerade i den nya anläggningens funktion är medvetna om att det kan ta flera år innan den har trimmats in för den avsedda nyttan med tanke på näringsretentionen. Under tiden kan vi ana att den biologiska mångfalden kommer att öka, inte minst med tanke på fågellivet. Det kan med tiden även uppmärksammas att insatsen även varit en värdefull kulturmiljögärning till gagn för framtida generationer med intresse för sin unika hembygd!

Tullstorpsåprojektet 10 år! 2009-2019

Boken "Vad hände på Beddinge ängar och vid Skateholmsboplatsen åren 2007-2019?"

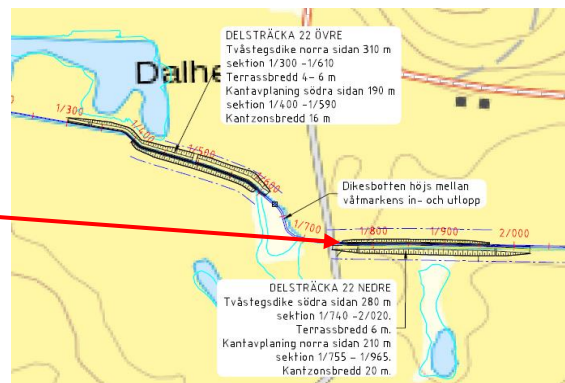
Projektledaren har ur ett eget vattenvårdsperspektiv dokumenterat den tolv år långa processen från idén att restaurera översilningsängarna 2007 till den avslutande etappens slutförande 2019. Medförfattarna Lasse och Nils Wallin beskriver samtidigt kulturmiljön i området.

Omfattande åtgärder längs med Grönbybäcken, Tullstorpsåprojektets "Etapp 2"

Efter samråd med markägarna i Grönbybäckens dikningsföretag är de slutgiltiga åtgärdsförslagen som skall ligga till grund för detaljprojekteringen av ca 5 kilometer åsträcka från Jordberga till Stävesjö nu framtagna. De åtgärder som skall genomföras i första hand terrassliknande tvåstegsdiken men även kantavplaning svämzoner och meandring. Entreprenaden är planerad att påbörjas och förhoppningsvis även slutföras under andra halvåret 2020.

Nedströms Skönadal 28 december 2009

Åtgärdsförslag för entreprenad 2020

Fler våtmarker på gång

Under året har det planerats för att under 2020 restaurera en våtmark på Assartorp 1:4 och nyanlägga en våtmark på Ådala. Samtidigt undersöks möjligheten att utöka den befintliga våtmarken på vid Ådala vilken anlades 2009-2010.

Assartorp 1:4

Assartorp 4:6

Tullstorpsåprojektet 10 år! 2009-2019

Vattenundersökningar vid provtagningsstation Ängarödsbron

Utdrag: Årsmedelvattenföringen i Tullstorpsån under det agrohydrologiska året 2018/2019 blev den lägsta under hela undersökningsperioden 2009/2010 -2018/2019. Dygnsmedelvattenföringen blev extremt låg under sommaren och hösten 2018.

Fosforhalterna bedömdes vara mycket höga enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder (1999). Detta innebär en förbättring jämfört med flertalet tidigare år då halterna bedömts vara en klass sämre, nämligen extremt höga. Totalfosforhalterna har minskat med 30-35% sedan åtgärderna i området startade 2009. Halterna under sommarhalvåret har minskat med 50-60%. Detta visar att genomföra åtgärder ger en positiv effekt med signifikativt minskande fosforhalter i ån.

Kvävehalterna vid årets undersökningar var extremt höga. Sett till hela undersökningsperioden syns ingen tydlig tendens till minskande halter eller transporter. I Råån har dock kvävehalterna ökat. Även i de båda skånska områdena M 36 och M 42 och i andra områden har kvävehalterna tenderat i att öka. Tullstorpsån har dock en svagare ökning än i M 36 och M 42 vilket sannolikt är en effekt av utförda åtgärder. Målet är att totalkvävehalterna skall minska från 6,3 mg/l till 4,0 mg/l. Kvävehalterna har vissa år legat nära målet men år 2018/2019 var årsmedelhalten betydligt högre. Medelvärdet för de senaste tre årens undersökningar var 5,4 mg/l (aritmetiska årsmedelhalter i manuella stickprov) *Synlabs rapport finns att tillgå på www.tullstorpsan.se/rapporter.*

Elfiske

Utdrag: Under 2019 har elfiske utförts av Eklöv på 5 lokaler. I Tullstorpsån förekommer få arter, tio olika fiskarter och en kräftart har påträffats vid elfiske under perioden 2009 - 2019, de vanligast förekommande arterna är öring, småspigg, signalkräfta och gädda. Andra arter som förekommer i ån är abborre, groplöja, id, mört, storspigg, skrubbskädda och ål. Vid fisket 2019 registrerades gädda, småspigg, signalkräfta och öring. Öring som klassas som en känslig art förekom på tre lokaler vid fisket 2019. Sommaren 2019 har varit varm med låga flöden och delvis torrlagd, vilket sannolikt missgynnat örningen med lägre tätheter på dessa lokaler jämfört med tidigare år. En kombination av låga syrgashalter och begränsning av lämpligt substrat för örningen lek och uppväxt är troliga orsaker till att inte öring förekom inom dessa delar av Tullstorpsån.

Eklövs rapport finns att tillgå på www.tullstorpsan.se/rapporter.

Börringe mad

Det förekommer tyvärr nedskräpning runt rastplatsen vid Börringe mad. I somras restaurerade JC och Leif Andersson, Stävesjö/Grönalund (markägare till den nya bäcken ut från Börringe mad) staketet runt rastplatsen. Kommunens renhållningschef kontaktades i juli månad och i en skrivelse påminde TEF om att kommunen pekat ut rastplatsen som ett av ett fåtal "hotspots" där man skulle hålla efter nedskräpning. Ett sopkärl fanns på plats en kort tid med det försvann igen. TEF har även tagit upp behovet av samarbete i stort. Renhållningschefen har bekräftat skrivelsen och delat med sig den internt till andra beslutsfattare i kommunen men nu har snart ett år gått utan att något hänt.

Tullstorpsåprojektet 10 år! 2009-2019

TEF:s Medlemmar

I samband med att medlemsregistret uppdaterades hösten 2019 togs en personlig kontakt med så gott som alla tidigare medlemmar vilket ledde till en stor ökning av medlemsantalet. Till detta har kopplats en e-postsändlista för regelbundna utskick av projektinformation. Dessutom har det tagits fram ett nytt flygblad om medlemskap för information till möjliga intressenter.

Tullstorpsåprojektets nya hemsida www.tullstorpsan.se

I juli träffade JC av en händelse på Lars Ljung, sommarboende på Ängarödsvägen. Informerade då om Projektet samt dryftade behovet av en hemsidesadministratör. Det visade sig att Lars var något av en expert på detta, ett samarbete inleddes och ett omfattande uppdateringsarbete genomfördes under hösten.

TEF nu en helt ny hemsida för Tullstorpsåprojektet vilket är en viktig del i informationsarbetet till medlemmarna såväl som till alla andra intresserade. Samtidigt byggdes det upp en liknande sida egen hemsida för Ståstorpsåprojektet.

Tullstorpsån 2.0

Tullstorpsåprojektets styrelse beslöt under våren 2019 att ge projektledare Christoffer Bonthron i uppdrag att starta upp, finansiera och driva det övergripande projektet ”Tullstorpsån 2.0”, och inledningsvis ”Tullstorpsån 2.0 – förstudie Multifunktionella våtmarker och Recirkulerande bevattning”. Finansiering säkrades med WWF, LOVA och slutligen Region Skåne. För att skapa en större tyngd bakom projektet anslöts Högestad och Christinehof som har en lång historik och kunskap kring miljö- och vattenvårdsprojekt. Naturvårdsingenjörerna AB deltog i projektet med tekniska underlag.

Tullstorpsån 2.0 - Övergripande projektsyfte

Historiskt utförda och pågående vattenprojekt (som t.ex. Tullstorpsåprojektet) har skapats, utformats, drivits och följts upp ur ett, i stort sett, strikt ekologiskt perspektiv med målet att generera miljönytta. Förstudien är ett första steg i ett större projekt kring multifunktionella våtmarker och recirkulerande bevattning. Hela projektets övergripande syfte är att skapa förutsättningar för att framtida vattenprojekt kan drivas för att uppnå både ekologisk nytta för miljön och ekonomisk nytta för markägaren samt samhällsnytta. Detta ska ske genom att möjligheterna att anlägga multifunktionella våtmarker och recirkulerande bevattning kartläggs, utreds och förstärks. Härigenom ska markägares motivation ökas att anlägga våtmarker med multipla funktioner och system för recirkulerande bevattning.

”Halvtids” utvärdering av Tullstorpsåprojektet

Styrelsen avser att göra en vetenskaplig halvtidsutvärdering av Tullstorpsåprojektet och har erhållit ett anslag på 750 000 kr från Södra Östersjöns Vattenmyndighet för att bland annat utvärdera lantbrukarnas drivkrafter i Projektet. Utvärderingen som leds av Otto von Arnold kan lämpligen både blicka bakåt och framåt. Det gäller först att försöka göra en så objektiv historiebeteckning av projektet som möjligt, och då ta med en rad olika aspekter som miljö- och landskapsaspekter, den administrativa processen, ekonomi, samt påverkan på samhället i stort som att formulera en modell för anpassning till andra avrinningsområden baserad på erfarenheterna inom Tullstorpsåns avrinningsområde.

Tullstorpsåprojektet 10 år! 2009-2019

Kort om Ståstorpsåprojektet

Sedan Carlsson under sommaren åter blivit anställd i TEF med uppdrag som projektledare även för Ståstorpsåns Ekonomisk förening togs nytt grepp om SEFs verksamhet innebärande att Föreningen kunnat anlägga en nästan kilometerlång visningssträcka med våtmarker och tvåstegsdiken i en sammanhängande entreprenad vid Ståstorp. Planeringsunderlag har tagits fram för nya projekt såväl uppströms som nedströms visningssträckan, för att om finansiering och erforderliga tillstånd erhålls, kunna genomföras under 2020.

Ståstorpsån mynnar centralt i staden och i närheten av den planerade ”Västra Sjöstaden”. Detta har inneburit att kommunen visat intresse för projektet. Projektledaren har föreslagit kommunen samarbete för att medverka till att åtgärder även på kommunens mark i den nedre delen av systemet. Ett sådant samarbetsprojekt skulle även innebära ett stort engagemang för Tullstorpsån Ekonomisk förening.

Ett omfattande Leaderprojekt i samarbete med Sportfiskarna har inletts med en förstudie som syftar till att lyfta fram vattendraget och dess vitala funktion för miljön både på land och till havs. Men även betydelsen av de människor som finns och verkar kring vattendraget och de möjligheter till utveckling som finns när man tar vara på och utvecklar en sådan resurs med ett lokalt perspektiv.

För mer information: www.stastorpsan.se

Information om Tullstorpsåprojektet sprids lokalt, nationellt och internationellt.

Tullstorpsåprojektet har medverkat i ett flertal reportage i massmedia.

Föreningen har medverkat och hållit en rad föredrag, som vid:

Vägkyrkan Källstorp, Näringsdepartementet om framtida CAP, Klimat & vattenkonferens Kalmar, Jordbruksverkets vattenkonferens, Norrköping, Hjälmarens VVF, Mitt i byn St. Beddinge. (CAP = EU:s gemensamma jordbruks- och landsbygdsolitik)

Föreningen har under året tagit emot ett stort antal besök, bland annat från:

Övergödningsutredningen Håkan Wåhlstedt m.fl., HaV, Göteborg Mats Svensson, WWF, SEGES DK, LEVA/ Falkenberg och Örebro, Malmö kommun & VA-Syd, LRF Slågarp-Alstad, Sövde byalag.

Huvudkonsultföretaget Naturvårdsingenjörerna AB, Hässleholm har tillsammans LT Entreprenad AB och ytterligare intressenter på ett mycket engagerat och förtjänstfullt sätt medverkat till att föra projektet framåt.

Under året har åtta styrelsemöten hållits.

Tullstorpsån Ekonomisk förening hade vid årsskiftet 2019/2020 80 medlemmar.

**Tullstorpsåprojektet 10 år!
2009-2019**

**STYRELSEN FÖR
TULLSTORPSÅN EKONOMISK FÖRENING**

Otto von Arnold
ordförande

Carl-Otto Alwén

Claes-Eric Claesson

Per Eriksson

Karl Fazer

Olle Ingvarsson

Bertil Sånesson

Projektledare Johnny Carlsson

Projektledare Christoffer Bonthron

*"Sillesjö Norra"
Den första våtmarken.*

*"Micklakrogens våtmark"
Den senaste våtmarken.*

Resultatrapport och Balansrapport skickas på begäran.